

Näkymätön lapsi - erityinen lapsi museovieraana

Lampinen, Seija

Laurea-Ammattikorkeakoulu
Laurea Tikkurila

NÄKYMÄTÖN LAPSI – erityinen lapsi museovieraana

Seija Lampinen
Opinnäytetyö
Sosiaaliala
2011

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Tikkurila
Sosiaalialan koulutusohjelma
sosionomi (AMK)

Tiivistelmä

Lampinen Seija

Näkymätön Lapsi – erityinen lapsi museovieraana

Vuosi	2011	Sivumäärä	49
-------	------	-----------	----

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia museopalveluiden saavutettavuutta erityisryhmien näkökulmasta varsinkin silloin, kun museovieraan kohdalla on kyse vaikeudesta liikkumisen, ymmärtämisen, kommunikoinnin tai vuorovaikutuksen alueilla. Nimi ”Näkymätön Lapsi” viittaa paitsi Tove Janssonin samannimiseen novelliin, myös erityisryhmiin, jotka edelleen ovat varsin näkymätön ryhmä museoissa. Itse olen kiinnittänyt huomiota erityislasten osallistumismahdollisuuksiin erityisesti lapsille suunnatuissa näyttelyissä. Erityislapset eivät välttämättä tarvitse nimenomaan heitä varten erikseen järjestettyjä palveluita, pienin muutoksin voidaan yleisistä palveluista tehdä kaikille saavutettavampia.

Toteutin opinnäytetyöni toiminnallisena opinnäytetyönä. Siihen liittyen järjestin opastuskieroksia lapsille Päivälehdessä museon ”Muumit 65 vuotta”-juhlanäyttelyssä kesällä 2010. Opastuskieroksilla korostin moniaistisuutta ja vaihtoehtoisten kommunikaatiomenetelmien käyttöä lasten ohjauksessa. Kaiken kaikkiaan ryhmäopastuksia oli viisi kertaa. Kullakin kerralla ryhmän koostumus oli hyvin heterogeeninen. Ryhmien osallistujat olivat iältään pääsääntöisesti alle kouluikäisiä tai ala-astetta käyviä lapsia. Jokaiseen ryhmään kuului erityislapsia. Erityislapsella tarkoitetaan tässä yhteydessä kehitysvammaista tai autistista lasta. Museolta saamani palautteen mukaan heillä ei ollut aiempaa kokemusta vaikeimmin vammaisten lapsiryhmien ohjauksesta.

Henkilökohtaisina tavoitteinani oli tarjota lapsille antoisa näyttelykokemus, syventää ja laajentaa osaamistani ryhmien ohjaajana sekä saada uusia kokemuksia erilaisissa ympäristöissä toteutettavasta ohjauksesta. Myös verkostoituminen ja eri ammattikuntien välinen yhteistyö ovat itselleni jatkuvasti kiinnostavia aiheita. Toivon opinnäytetyöni olevan hyödyksi niille, jotka suunnittelevat vastaavanlaista toimintaa sekä samalla antavan arvokasta tietoa museoille erityisryhmien kohtaamisesta. Opinnäytetyöni on tarkoitus olla kannanotto myös yhteiskuntamme näennäistä yhdenvertaisuutta kohtaan.

Arviointikeinoina opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden onnistumisen kannalta käytin kirjallista ja suullista palautetta, dokumentointia ja henkilökohtaista oppimispäiväkirjaa.

Asiasanat: toiminnallisuus, osallisuus, erityisryhmät, moniaistisuus, kommunikaatio, vammaisuus, museopedagogiikka.

Laurea University of Applied Sciences
 Laurea Tikkurila
 Degree Programme in Social Services
 Bachelor of Social Services

Abstract

Lampinen Seija

The Invisible Children – Special children visiting the museum

Year	2011	Pages	49
------	------	-------	----

I executed my Bachelor thesis as a functional thesis and in it's theoretical part I observed the availability of museum services for special groups. The name "Näkymätön lapsi" refers not only to Tove Jansson's novel that goes by the same name, but also to special groups that are still invisible groups in museums. I have taken notice on the changes of special children to participate in exhibitions that are particularly directed to children.

In relation to my Bachelor's Thesis I arranged tours that were oriented to special children in Päivälehdin museo -exhibition "Muumit 65 vuotta" in summer 2010. In the tours I emphasize multisensory methods and augmentative and alternative communication when counselling special children. Overall there were five group tours. Every time the groups were heterogenic. Participants were mainly under school aged or children at elementary school. There were special children in every group. The term special child refers to handicapped or autistic children. According to the feedback I received from the museum it turned out that they had no earlier experience of groups that were "this handicapped".

My personal intention was to provide a productive experience in exhibition, deepen my own know-how in counsellor work and get some experience counselling in different areas. Also networking and co-operation with other corporations is always a subject which I am interested in. I hope my Bachelor's Thesis is advantageous for those whose projects are similar and in the same time I hope that it has given museums precious sense to interact with special groups. My Bachelor's Thesis is also a contention towards the nominal equality of our community.

The method of rating was to use the literary and verbal feedback, documentation and personal observation diary .

Keywords: functionality, implication, special groups, multisensory, communication, disability, museum pedagogy.

SISÄLLYSLUETTELO:

1	JOHDANTO	6
2.	TYÖN TEOREETTINEN VIITEKEHYS	7
3.	OPINNÄYTETYÖPROSESSI.....	12
3.1.	SUUNNITTELU	12
3.2.	HAHMOJEN LUOMINEN	14
3.4.	AVUSTAJIEN REKRYTOINTI	16
3.5.	TOIMINTAYMPÄRISTÖ	17
3.6.	AISTIKOKEMUKSIA.....	18
3.7.	SIIRTYMÄT	23
3.8.	ETUKÄTEISVALMISTELUT JA KUTSUJEN LÄHETTÄMINEN	26
3.9.	MUUT ENNAKKO - JA JÄLKITYÖT.....	27
3.9.1.	TARPEISTO	27
3.9.2.	ENNEN OPASTUSKIERROKSEN ALKUA	27
3.9.3.	KIERROKSEN JÄLKEEN.....	28
4.	ARVIOINTI.....	28
4.2.	LOPUKSI	34
	Lähteet:	37
	Liite 1. Kutsu.....	39
	Liite 2. Kuvauslupa lapsesta.....	40
	Liite 3. Kuvauslupa aikuisesta	41
	Liite 4. Arviointi aikuiselle	42
	Liite 5. Arviointi lapselle	45
	Liite 7. opinnäytetyösopimus	46

1 JOHDANTO

Jo opiskelujeni alkuvaiheissa olin päättänyt tehdä opinnäytetyöstäni toiminnallisen ja erityislapsille suunnatun. Olen aikaisemmalta koulutukseltani kehitysvammaisten hoitaja ja kuvataiteilija. Kehitysvammaustyötä olen tehnyt 15 vuotta, joten minulla on tuntumaa esimerkiksi kehitysvammaisten lasten ja heidän perheidensä arjesta, toiveista ja tarpeista. Ajatuksissani halusin lähteä tekemään jotakin, jolla rikastuttaisin näiden perheiden arkea ja mahdollistaisin jotakin, mikä harvemmin on heille mahdollista. Kehitysvammaisten yhteiskuntaan integroituminen ei ole helppoa, kuten olen saanut huomata esimerkiksi yrittäessäni perustaa kehitysvammaisten ryhmiä kuvataiteen perusopetusta antavien oppilaitosten yhteyteen. Kuvataiteilijan koulutus auttoi ymmärtämään näytteille asettamisen ja -ripustuksen haasteita ja koin että visuaalisesta ajattelukyvyystä oli hyötyä opastuskierroksen suunnittelussa. Myös aikaisempi kokemus yhteisötaideprojekteissa helpotti yhteistyön tekemistä vieraassa työyhteisössä ja -kulttuurissa.

Olen kehitysvammaisten hoitajan työni kautta myös ollut järjestämässä esimerkiksi kesätoimintaa kehitysvammaisille lapsille. Kesätoimintaan kuuluvat olennaisesti retket pääkaupunkiseutualueella. Nämä retket toteutetaan melko pienellä budjetilla, mutta ne ovat odotettuja ja myös perheet arvostavat tällaista toimintaa. Valitettavasti kohteet, joihin vaikeimmin kehitysvammaisten kanssa voisi mennä, ovat Helsingin alueella melko nopeasti käyty läpi. Joka-vuotisten eläintarharetken ja merimaailmassa vierailun rinnalle kaivataan koko ajan uusia ja erilaisia kohteita.

Kuten kenelle tahansa, myös kehitysvammaiselle lapselle ja hänen perheelleen on erittäin suuri merkitys sillä, että myös hänet ja hänen tarpeensa on otettu huomioon yhteiskunta- ja kaupunkisuunnittelussa. Tämä ei valitettavasti kuitenkaan ole itsestäänselvyys. Esimerkiksi monet näyttelyt, jotka on suunnattu lapsille, ovat kehitysvammaiselle lapselle liian vaikeaselkoisia tai tiloissa on hankala liikkua. Olen usein erilaisissa tilaisuuksissa huomannut, että vain pieniä asioita huomioimalla olisi tiloista voitu tehdä myös erityisryhmien tarpeita paremmin palvelevia.

Valtion taidemuseon "Kulttuuria kaikille"-palvelun myötä museot voivat saada tukea esimerkiksi saavutettavuuden parantamisessa ja monikulttuurisuuden edistämiseksi. Tukea voi saada paitsi tiedollisesti, myös taloudellisia tukia on haettavana museoviraston harkinnanvaraisina avustuksina. "Kulttuuria kaikille" - palvelun verkkosivut sisältävät paljon informaatiota koskien museopalveluiden osallisuuden ja monikulttuurisuuden kehittämistä (www.kulttuuriakaikille.info).

Olen ollut iloinen saadessani toteuttaa opinnäytetyöni Sanoma-konsernin alaisuudessa toimivat Päivälehdien Museon ”Muumit 65- vuotta” juhlanäyttelyn yhteydessä. Aihepiiri oli kiintoisa ja tuttu meille lähes kaikille suomalaisille. Opiskelijana koin, että minut otettiin hyvin vastaan ja suunnitelmiani arvostettiin. Museotyöhön ja –pedagogiikkaan perehtyminen oli opettavasta ja laajensi näkemystäni erilaisista tavoista tehdä myös ohjaustyötä.

Opinnäytetyöni koostuu suunnitteluvaiheesta, käytännön toteutusvaiheesta ja teoreettisesta osuudesta. Kirjallinen opinnäytetyöni sisältää kuvailut kaikista näistä vaiheista. Olen hakenut työlleni teoriapohjaa viitaten yhteiskunnalliseen esteettömyysnäkökulmaan ja museoiden mahdollisuuksiin olla omalta osaltaan vaikuttamassa siihen. Käsittelen teoriaosuudessa myös multisensorisia ja vaihtoehtoisia kommunikaatiomenetelmiin liittyviä aihealueita, koska niiden ympärille rakentui merkittävä osuus ryhmäopastusteni rungosta. Opinnäytetyössäni kuvailen luonnollisesti myös käytännön toteutuksen suunnitelmiseen ja arviointieineen.

2. TYÖN TEOREETTINEN VIITEKEHYK

2.1. OSALLISUUS JA ESTEETTÖMYYS

Osallisuus on osa demokratiaa ja yhdenvertaisuusperiaatetta. Euroopan komissio on Euroopan vammaisstrategiassa vuosille 2010 - 2020 sitoutunut esteettömän Euroopan kehittämiseen. Vammaisstrategian keskeinen osa on EU:n vammaistoimintasuunnitelma (Disability action plan). Tämän suunnitelman pääkohtia ovat saavutettavuuden kehittäminen, vammaisten henkilöiden osallistumisen mahdollistaminen, rahoituksen kehittäminen, jäsenmaiden ja kansalaisyhteiskunnan välinen yhteistyö sekä tiedotus.

Tässä tiedonannossa todetaan Euroopan väestöstä noin kuudesosan olevan jollakin tavoin vammaisia. Tämä tarkoittaa noin 80 miljoonaa ihmistä. YK:n yleissopimukseen viitaten Euroopan komissio määrittelee vammaisiksi henkilöt, joilla on ” sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka yhdessä erilaisten esteiden kanssa voi estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan”(ec.europa.eu).

Lisäksi Euroopan Unionin perusoikeuskirjassa todetaan:

- ”Unioni tunnustaa vammaisten oikeuden päästä osallisiksi toimenpiteistä, joilla edistetään heidän itsenäistä elämäänsä, yhteiskunnallista ja ammatillista sopeutumistaan sekä osallistumistaan yhteiskuntaelämään, ja kunnioittaa tätä oikeutta.”(Euroopan Unionin perusoikeuskirjan 26.artikla)
- ”Vammaisiin perustuva syrjintä on kiellettyä.” (21artikla)

Meillä Suomessa paitsi kansainväliset linjaukset ja sopimukset, myös kansallinen lainsäädäntö edellyttävät, että yhdenvertaisuusperiaatteen tulee koskea enenevässä määrin myös kulttuuripalveluita (Salovaara, 2004. 67). Tämä taas edellyttää luonnollisesti palveluiden ja toimintojen esteettömyyttä ja saavutettavuutta. Esteettömyydellä tarkoitetaan lähinnä toimimises-teiden poistamista sellaisen henkilön ollessa kyseessä, jolla on jokin toimimista estävä ominaisuus. Esteettömyys koskee esimerkiksi eri tavoin liikkuvien, -aistivien tai erilaisia apuvälineitä käyttävien henkilöiden osallistumisen mahdollistamista missä tahansa yhteiskunnassamme.

Saavutettavuus on yleisön tarpeiden huomioimista ja kohteen helppoa lähestyttävyyttä (Salovaara, 2004. 67). Museotyössä tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi näyttelyiden ja opastusten suunnittelussa on jo alkuvaiheessa huomioitu eri tavoin liikkuvat, -aistivat ja kommunikoi-vat henkilöt (Kallio, 2004. 67). Se edellyttää museoilta yhteistyötä oppilaitosten ja muiden eri toimijoiden välillä (Kallio, 2004. 59), koulutuksen lisäämistä ja yleistä aktiivisuutta.

"Museums and Galleries Commission" Iso-Britanniassa on vuonna 1997 listannut erilaiset saavutettavuuden osa-alueet. Tämä lista löytyy myös "Kulttuuria kaikille" työryhmän muistioista vuodelta 2002. Näitä osa-alueita ovat fyysinen -, tiedollinen -, taloudellinen -, sosiaalinen ja kulttuurinen -, asenteellinen -, tiedottamisen saavutettavuus sekä saavutettavuus eri aistien avulla (Valtion Taidemuseon "Kulttuuria kaikille" - palvelu).

Aistien avulla saavutettavuuden kohdalla työryhmä muistuttaa, että kaikki ihmiset hyötyvät monipuolisista aistimusmahdollisuuksista. Tiedon välittymistä vaihtoehtoisin menetelmin, kuten esimerkiksi teknisiä apuvälineitä käyttäen, tulisi olla tarjolla. Saavutettavuutta lisää myös erilaiset opastusmahdollisuudet, kuten viittomakielinen opastus (Salovaara, 2004. 69).

Kuinka sitten edistää osallisuutta? "Kulttuuria kaikille"-palvelun projektipäällikkö Sari Salovaara on artikkelissaan "Hyvä museo on saavutettava museo" eritellyt tälle prosessille kolme eri vaihetta. On 1) kyettävä tunnistamaan ja poistamaan ne konkreettiset esteet, jotka estävät ihmisiä tulemasta museoon. On 2) kehitettävä vuorovaikutusta ja yhteistyötä eri yleisön osien kanssa. On pyrittävä rakentamaan yhteistyöhön esimerkiksi eri kansalaisjärjestöjen kanssa ja pyrkiä sitä kautta kehittämään museon toimintaa. On 3) pyrittävä siihen, että museon rooli yhteiskunnallista tasa-arvoa edistävänä toimijana on aktiivinen. Huomion kiinnittäminen myös henkilökunnan koulutukseen, tiedottamisen tehostamiseen ja toimintasuunnitelmiin sitouttaa myös henkilökuntaa toimimaan em. periaatteiden mukaisesti. Suomen Valtion taide-museo on perustanut "Kulttuuria kaikille"-palvelun (www.kulttuuriakaikille.fi) Tämän palvelun tarkoituksena on nimenomaan edistää osallisuutta ja monenlaisia yleisöjä huomioivia kult-

tuuripalveluita. Palvelu tarjoaa tietoja, työkaluja ja ylläpitää mm. sähköpostilistaa, jolla jakaa tietoja ajankohtaisista asioista.

Käsitys oppimisesta ja opettamisesta on kokenut suuria mullistuksia viime vuosikymmeninä. Nykyisin esimerkiksi kehitysvammaisten opetus on useimmissa kunnissa integroitu perusopetuksen yhteyteen. Jokaiselle lapselle on järjestettävä opetus hänen oman ikäkautensa ja edellytystensä mukaisesti sekä tervettä kasvua ja kehitystä edistäen, huomioiden hänen erityistarpeensa ja haasteensa esimerkiksi oppimisvaikeuksien suhteen (Perusopetuslaki 2.luku, 17§). Vaikka opetusta ja kasvatusta pidetäänkin ensisijaisesti kodin ja koulun tehtävinä, voitaisiin yhteiskunnassa huomioida entistä paremmin erilaiset oppijat. Koululaisille suunnatut kulttuuritapahtumat voisivat olla muokattavissa erityisoppilaita ajatellen huomioon ottaen lapsen tai nuoren liikunnalliset, aisteihin perustuvat tai kommunikatiivisen haasteet. Tilojen ja välineiden tulisi olla soveltuvia myös toimimisesteisille ja tarjolla tulisi olla aistivirikkeitä monikanavaisesti.

2.2. AISTIEN MERKITYS VUOROVAIKUTUKSESSA

Aistikokemusten avulla muodostamme käsityksen ympäröivästä maailmasta. Aistit ovat myös väylä omaan itseen, oppimiseen, elämäniloon (Nurminen, 2000. 3). Kuitenkin joukossamme on paljon henkilöitä, joilla on puutteita esimerkiksi ymmärryksen alueella, aistinelimissä tai keskushermostossa. Tällöin havainnot ympäristöstä eivät jäseny, ovat puutteellisia tai merkityksettä. Toisaalta ympäristön virikkeettömyys tai pelkästään eväty mahdollisuus päästä osalliseksi tilanteisiin, jossa erilaisia aistimuksia on mahdollisuus kokea, vieraannuttavat ympäristöstä. Aistit ovat keino päästä vuorovaikutukseen ja mahdollisuus oppia. Aisteihin perustuvan vuorovaikutuksen kehittämisen esimerkkeinä voidaan mainita Hollantilaiset Jan Hulseggen ja Ad Verheul, jotka ovat kehittäneet multisensorisiin menetelmiin perustuvia tiloja, joita he kutsuvat Snoezelen - (suom."nuuhki ja torkahda") tiloiksi. Suomessakin toimii aktiivinen Snoezelen-verkosto, joka kulkee nimellä "multisenso" (papunet.net/snoezelen).

Aistivammaisille lapsille tarkoitetuista kuntoutusmenetelmistä mainittakoon myös Kuulonhuoltoliitossa kehitetty OTSO - menetelmä. Tämä menetelmä koostuu käsitteistä Orientaatio, Tekeminen, toimiminen ja tuottaminen, Sosiaalisuus, ja Oppiminen. OTSO -kuntoutuksessa ajatellaan, että lapsella on mahdollisuus kehittyä I. orientoitua, kun hän saa kokemuseräistä tietoa omia aistipuutteitaan korvaavin menetelmin. Kun hän näin saa kontaktin ympäristöön ja pääsee laajentamaan oppimaansa, hän pääsee myös itse tekemään, toimimaan ja tuottamaan. Täten lapsella on mahdollisuus kokea olevansa oman elämänsä subjekti. Sosiaalisuus ja vuorovaikutus kehittyvät, kun lapselle tarjotaan vuorovaikutustilanteita ja mahdollisuus sosiaaliin kontakteihin. Oppiminen on oman maailman rakentamista, iloa, joka syntyy jostakin

elämäyksestä. Kaikki tämä yhdessä on merkityksellistä lapsen kokonaiskehityksen kannalta (Virpi Saar, 2000. 10).

Kun otamme lapsille suunnattuun näyttelyyn mukaan näitä näkökulmia ja elementtejä, teemme näyttelystä rikkaamman ja erilaisia lapsiryhmiä paremmin palvelevan kokonaisuuden. Pienillä asioilla kuten esimerkiksi äänillä, tuulenvireellä tai liikkuvalla kuvalla mahdollistamme paitsi erityislapsen, myös kenen tahansa muun näyttelyvieraan mahdollisuuden monikanavaiseen näyttelykokemukseen. Tällaisia hankkeita museoissa on ollut aiemmin Suomessa mm. vuosina 2005 - 2006 toteutettu "Aistien museo" (Minna Tuulas, 2006) Ateneumin taide-museossa ja niin ikään samassa museossa aikaisemmin toteutunut "kuunneltavia kuvia" - opastus näkövammaisille näyttelyvieraille (Marjatta Levanto ja Erica Othman, 1987.). Turku Euroopan kulttuuripääkaupunki- vuotenaan 2011 on toteuttamassa "Taideseikkailuja pimeässä". Nämä opastuskierrokset gallerioihin, teatteriin ja muualle kaupunkiin toteutetaan näkövammaisten henkilöiden opastuksella. Mainittakoon että Turku sijoittui vuonna 2010 "EU:n esteetön kaupunki"-kilpailussa neljän finalistin joukkoon (Euroopan komissio, esteettömyys-hanke).

2.3. VAIHTOEHTOISET KOMMUNIKAATIOMENETELMÄT

Puhuttaessa erityisryhmien vuorovaikutuksesta ja kommunikaatiosta aistinvaraisen vuorovaikutuksen rinnalla kulkevat myös vaihtoehtoiset kommunikaatiomenetelmät. Näitä menetelmiä ovat mm. viitottu puhe, kuva- ja esinekommunikaatio, symbolit (esim. Bliss), aakkostaulut, puhelaitteet ja kommunikaation muut apuvälineet (www.papunet.net). Vaihtoehtoisten kommunikaatiomenetelmien käyttäjiä ovat mm. aivovaurioiset, aistivammaiset, tapaturmaisesti tai jonkin sairauden johdosta vammautuneet, kehitysvammaiset, dementoituneet tai muut ryhmät, joilla on ongelma puheen tuottamisen tai ymmärryksen alueella. Vaihtoehtoisia kommunikaatiomenetelmiä käyttävillä on usein käytössään tulkki. (www.papunet.net). Olisi kuitenkin mahdollista tarjota myös palveluita, joissa olisi jo valmiiksi huomioitu näiden ryhmien erityistarpeet.

Kuvien käyttö esimerkiksi opastuksen tukena palvelee erityisesti lapsia, joilla on puutteita kielenkehityksen ja -ymmärtämisen alueella. Kuva auttaa hahmottamaan tilaa, aikaa ja tapahtumaa. Sen ääreen voi palata, eikä se katoa, kuten puhuttu kieli. Kuvat luovat toimintaan struktuuria ja luovat turvallisuuden tunnetta. Kuvien käytössä voidaan soveltaa lapsen tyypillistä kuvankäyttömenetelmää, esim. pictoja tai PCS-kuvia sekä sen myötä myös lapsen käyttämää muuta puhetta tukevaa tai korvaavaa henkilökohtaista apuvälinettä, kuten kommunikaatiokansiota tai puhelaitteita (www.papunet.net)

Opastuskierroksillani käytetyt menetelmät olivat viittomat, tukiviittomat ja kuvat. Kuvat tein lähinnä Boardmaker-ohjelmaa hyväksi käyttäen PCS-kuvien, jotka ovat useimpien erityislasten kommunikaatiomenetelmistä käytetyin viittomien lisäksi. Henkilöt kuvasin Tove Janssonin piirroskuvien, jotka ainakin osittain olivat lapsille tuttuja. Laminoin kuvat tarralaminaatilla jolla ne oli helppo kiinnittää "nappeihin", joista selostus kohdassa "siirtymät" (käytännön työn toteutus).

2.4. MUSEO OPPIMIS- JA ELÄMYSYMPÄRISTÖNÄ

Myös museot ovat oppimisympäristöjä. 1800-luvun puolesta välistä lähtien suomalainen museopedagogiikka on mieltänyt taiteen koko kansaa vahvistavaksi tekijäksi, ja oppimatonta kansaa pidettiin kaikkein kipeimmin taiteen tarpeessa olevina. (Levanto, 2004. 20). Elettiin kansanvalistuksen aikaa. Esimerkiksi Ateneumin taidemuseon kävijäluetteloissa on merkintöjä suurista, yli 80 lapsen koululaisryhmistä jo vuodelta 1893 (Levanto, 2004. 21). Samaisessa luettelossa on maininta myös "kuuromykkien oppilaiden ryhmästä". Myöhemmin museokäsitys muuttui kasvatuksellisempaan suuntaan. Noin vuoden 1923 tienoilla alettiin puhua museoiden "elämyksellisyydestä". Ateneumin taidemuseon intendentti Gustav Strengell otti käyttöön ilmaisun "kvaliteettimuseo" ja arvosteli aiempaa museokäsitystä "kvantiteettiseksi". 1950-luvulla yhteiskunnalliset muutokset vaikuttivat myös museotyöhön. Taideyleisö muuttui entistä vaativammaksi ja museoiden oli kyettävä vastaamaan sen tarpeisiin olemalla eläviä, iloisia ja yllätyksellisiä (Levanto, 2004. 29). Yleisön oli päästävä osallistumaan sen sijaan, että se olisi ollut vain passiivisen vastaanottajan roolissa. Taidekasvatus-keskustelu kiihtyi 1960-luvulla, ja sen keskeisin teema oli "taide kuuluu kaikille". (Levanto, 2004. 29). Esimerkiksi Ateneumin taidemuseossa otettiin entistä paremmin huomioon lapsivieraat. Museossa järjestettiin mm. "Taidejytkyt" joissa taideopiskelijoiden avulla järjestettiin mm. askartelupajoja, nukketheateri, monumentaalimaalausseinä, aistikäytävä, filmiesityksiä ja rullaluistinrata. Tässä viikon mittaisessa tapahtumassa kävi 31 560 lasta (Levanto, 2004. 30).

Seitsemänkymmenluvun kriisivuosien kautta museotoiminta on tullut entistä moninaisemmaksi. Museopedagogiikan sijasta on alettu puhua konstruktiiiviseen oppimiseen perustuvasta museotoiminnasta. Tällöin kokemus on lähtöisin yksilöstä itsestään, ei ulkopuolisesta "asiantuntijasta". Konstruktiiivinen museo tarkoittaa kokemuksia ja tunteita tiedon ja faktojen ohella. (Levanto, 2004. 56) Puhutaan "museokokemuksesta" (John Falk ja Lynn D. Dierking, 1992).

Ajalle ominaisen yhteiskunnassa vallitsevan yleisen ilmapiirin, lainsäädännön ja esimerkiksi kansainvälisten linjausten voidaan todeta vaikuttavan myös museotoimintaan (Salovaara, 2004. 67). Museot ovat haasteen edessä pyrkiessään toteuttamaan "moniäänistä" museota, joka ei vastaa paitsi suuren yleisön vaan monen "pienen yleisön" tarpeisiin ja toiveisiin (Levanto, 2004. 52). Tämä toteutustyö on vaativa, mutta useinkaan sen toteuttaminen ei edelly-

tä suuria rahallisia sijoituksia, vaan ennemminkin asennemuutosta. Kuten Kalle Kallio kirjassaan "Museo oppimisympäristönä" toteaa, kaikki inhimilliset ratkaisut ovat arvosiidonaisia (Kallio, 2004. 66).

3. OPINNÄYTETYÖPROSESSI

Opinnäytetyössäni tutkin museopalveluiden saavutettavuutta erityisryhmien näkökulmasta. Jotta olisin saanut kysymykseeni realistisen näkökulman, toteutin opinnäytetyöni toiminnallisena siellä missä palveluja tarjotaan, heidän kanssaan, jotka käyttävät tai mahdollisesti käyttäisivät palveluita. Tässä tapauksessa olivat siis kyseessä kehitysvammaiset ja autistiset lapset yhdessä muiden lapsien kanssa. Opinnäytetyöni palvelee myös mahdollisia palveluiden järjestäjiä antaen käsityksen siitä, mitä erityisryhmien huomioiminen esimerkiksi näyttelyä pystytettäessä tarkoittaa. Opinnäytetyöni tarjoaa myös opastus- ja ohjaustehtäviin käytännön ohjeita erityisryhmien huomiointia ajatellen. Esimerkiksi perehtyminen vaihtoehtoihin kommunikaatiomenetelmiin tai eri aistikanavien käyttöönotto mahdollistavat jo monen museovieraan onnistuneen museovierailun.

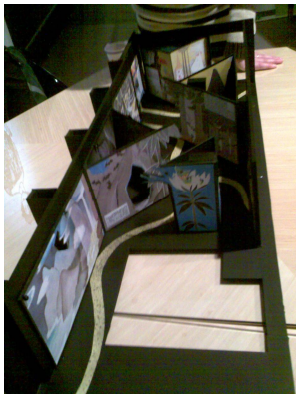
Opinnäytetyöni toiminnallinen osuus rakentui ajanjaksolle heinä-elokuu 2010. Ennen tätä olin aloittanut suunnittelutyön edellisen vuoden marraskuussa. Toiminnallisen työn toteuttamisen jälkeen keskityin kirjallisen osuuden työstämiseen.

Käytännön toteutus oli opinnäytetyöprosessin aktiivisinta ja antoisinta vaihetta. Viimeisimpänä vaiheena kirjallinen työ oli vaiheista työläimpiä. Jotta opinnäytetyö palvelisi mahdollisimman laajaa lukijakuntaa, sen tulisi olla sujuva ja helppolukuinen. Vastikään kuulin opinnäytetyöstä, joka oli kirjoitettu selkokielellä (Riikka Törnroos, 2010). Tässä opinnäytetyössä opiskelija on ottanut kehitysvammaiset henkilöt osallisiksi opinnäytetyötään kokemusasiantuntijoina. Oman opinnäytetyöni "asiakkaat" arvioivat kokemustaan museokierroksesta kuvin. Suurin osa arvioinnista tapahtui muiden kuin erityislasten toimesta. Mielestäni tämä oli suurin puute opinnäytetyössäni. Kun kysytään, minkälaisia palveluja erityisryhmille tulisi olla tarjolla, täytyisi silloin haastatella erityisryhmiä itseään.

3.1. SUUNNITTELU

Aloitin opinnäytetyöni suunnittelun marraskuussa 2009 saadessani sähköpostin, jossa Päivälehtien Museo tarjosi Laurea AMK -opiskelijoille mahdollisuuden harjoitteluun ja opinnäytetyön tekemiseen "Muumit 65 -vuotta" juhlanäyttelyssä. Ilmoittauduin halukkaaksi ja perehdyin museon toimintaan näyttelykoordinaattori Ida Savolaisen opastuksella. Tammikuussa 2010 osallistuin näyttelyn suunnittelupalaveriin yhdessä muiden opiskelijoiden, Ida Savolaisen ja museon johtajan Salla Linnahalmeen kanssa. Laurea - Ammattikorkeakouluista lopputyötä

museolle oli tuolloin ilmoittautunut tekemään neljä opiskelijaa. Tutustuimme muun muassa tulevan näyttelyn pienoismalliin ja opiskelijoiden suunnitelmiin. Tulevan näyttelyn pienoismallin näkeminen ja sen valokuvaaminen auttoivat minua myöhemmin toiminnan hahmotelussa ja suunnittelussa. Esittelin palavereissa oman ideani erityisryhmien opastuksista. Tosin toteuttamistapa oli vielä hieman hahmottamaton, mutta esitin muutamia toiveita, joilla näyttelyn rakennusvaiheessa voitaisiin huomioida erityisryhmien tarpeet. Nämä toiveet liittyivät lähinnä esteettömyyteen ja eri aistikanavia huomioiviin elementteihin näyttelyripustusta ajatellen.

Kuva 1. pienoismalli näyttelystä

Seuraavien kuukausien aikana tutustuin opinnäytetöihin, jotka vähänkin viittasivat omaan ideaani. Vierailin maaliskuussa näyttelyn avajaisissa. Kaikki näytti todella paljon pienemmältä kuin minkä vaikutelman saimme orientaatiopalaverissa tammikuussa. Silti oli hienoa huomata kulissien teon taidokkuus ja niiden jäljittelevyys originaaleihin Tove Janssonin kuvituksiin nähden. Saattoi kuvitella hyppäävänsä satuun. Puitteet tarjosivat lähes rajattomat mahdollisuuden suunnitella opastuskierroksia.

Näyttelyn konkretisoiduttua aloin miettiä miten toteuttaa opastuskierroksia. Laurea ammattikorkeakoulussa esittelin lopputyösuunnitelmani (Power-Point esitys) ja käytännössä olin valmis lähtemään toteuttamaan ”projektiani” museolle.

Tammikuisessa palaverissa oli herännyt keskustelua onko suunnitelmaani mahdollista toteuttaa yksin? Melko ratkaiseva päätös olikin ottaa mukaan avustajia.

3.2. HAHMOJEN LUOMINEN

Opastuskierrosten suunnittelua helpotti huomattavasti, että muumi-filosofia oli minulle tuttu asia jo lapsuusvuosilta ja olin esimerkiksi lukenut Tove Janssonin teoksia, mm. kaikki Muumi-kirjat. Päätin aloittaa opastuskierrokset suunnittelemalla hahmot - eli itseni ja avustajieni roolit.

Olin museolla marraskuussa käydessämme tutustunut aikaisempiin näyttelyihin (Nalle Puh, Tenavat, Mikki Hiiri) ja lukenut näihin liittyviä opinnäytetöitä. Näistä kävi ilmi mm. oppaan eläytyminen ja sen merkitys; kun on itse mukana tarinassa, saa lapsetkin mukaan. Nyt kun siis tunsin tarinat, saatoin rakentaa roolit helposti mukaillen kulissee ja niiden tarinoita.

Kuva 2. Mymmeli, Nuuskamuikkunen ja Hosuli

Päätin, että valitsen Muumilaaksosta hahmot, joihin asettautuminen olisi luontevaa ja joihin "pukeutuminen" ei vaatinut esim. peittäviä naamioita. Halusin, että kaikki (avustajat, lapset, muut aikuiset) saavat katsekontaktin toisiinsa. Aika nopeasti päädyin itse olemaan *Hosuli* (T. Jansson: Muumipapan urotyöt, 1950). Päätökseen esiintyä Hosulina vaikuttivat erinäiset seikat.

Ensimmäinen oli juuri luontevuus, Hosuliksi oli suhteellisen helppo muuntautua. Toinen oli hahmon suhteellisen levoton olemus. Tunsin jotain hengenheimolaisuutta häntä kohtaan. Ajattelin myös, että saatan olla niin jännittynyt ohjustilanteissa, että voin ikään kuin luovasti olla hieman hermostunut, koska se kuuluu Hosulin rooliini. Olimme lisäksi vastikään opintoihini liittyvän syventymisjakson draamatunneilla harjoitelleet ryhmän edessä esiintymistä. Omasta esiintymisestääni sain palautetta rauhallisuudesta, jolla hallitsin jännittyneisyyttäni. "Hosulina" voisi hallita sitä toisin keinoin - kenties irrottautua siitä kokonaan eläytymällä roolihahmoon?

Ensimmäiseksi avustajaksi suunnittelin *Nipsua*. Tämä johtui näyttelyn rakenteisiin sijoitetusta luolasta. Mielestäni Nipsu voisi olla luolan hahmo.

*"Mäentörmään keittoa keittämään oli jäänyt ystävää kaksi
sipulista ja ruusukaalista se tuli vain paremmaksi..."*

...Kun Nipsu yöllä ripulin sai siinä nuotiolla

hän sanoi: syy on sipulin, se taisi raakaa olla"

(Tove Jansson: Vaarallinen Matka, 1985)

Myöhemmin puvustusvaiheessa "Nipsu" osoittautui vaikeaksi toteuttaa. Siispä vaihdoin hahmon *Nuuskamuikkuseksi*, hänhän kuului myös samaiseen tarinaan. Jouduin siten muuttamaan tässä kohtaa suunnitelmaani käyttää Nuuskamuikkusta toisessa kohtaa näyttelyä, mikä vaikutti siis avustajamäärääni ja opastuksen sisältöön ratkaisevasti.

Toinen avustaja oli itsestään selvästi *Emma-teatterirotta*. Emma valikoitui hahmoksi niin ikään näyttelyrakenteiden perusteella, teatteri oli näyttelyn keskeisempiä "tiloja".

Kuva 3. Teatterirotta Emma

Kolmas avustaja tulisi olemaan *Mymmeli*. Mymmeli oli myös helpompia toteutettavia ja sopi näyttelyn päättävään Muumitalon ympäristöön.

Jokainen hahmo edusti erilaisia elementtejä ja persoonallisuuden piirteitä. Siinä missä Hosuli oli levoton touhuaja, Nuuskamuikkunen edusti rauhallisuutta ja tyyneyttä. Teatterirotta Emma oli tomera ja hieman autoritäärinen, Mymmeli oli lempeän rauhallinen, emotionaalinen hahmo. Omalta osaltaan hahmoihin ja "näyttelijöiden" paneutuminen rooleihinsa toivat opastuksiin syvyyttä. Loppujen lopuksi minun ei ollut tarvis miettiä, miten hallita jännittyneisyyt-

täni. Heittäytyminen leikkiin Hosulin myötä oli niin sataprosenttista, etten ehtinyt ajatella mitään muuta.

3.4. AVUSTAJIEN REKRYTOINTI

Koska olin päätnyt käyttämään opastuksissa avustajia, minun tuli pian päättää, keitä pyytäisin mukaan projektiin. Tämä osoittautui koko prosessin hankalammaksi vaiheeksi. Rekrytointi onnistui loppujen lopuksi siten, että vain yksi ryhmän avustajista vaihtui joka kerralla. Päädyin ryhmän kanssa siihen, että tämä olisi aina Mymmelin hahmoa esittävä henkilö.

Yhden roolihahmon esittäjän vaihtuminen tarkoitti käytännössä jokaisen Mymmelin esittäjän erillistä perehdyttämistä joka opastuskerralla. Mymmelin vaihtuminen vaikutti myös toimintaamme ryhmänä. Toisaalta Saimme nähdä monta hienoa roolisuoritusta Mymmelinä.

Kaikki avustajat saivat ennen toimintaa luettavakseen opinnäytetyön suunnitelmani ja tarkan kuvauksen siitä, mitä näyttelyssä tapahtuu. Mielestäni seikka, etteivät monetkaan heistä olleet olleet tekemisissä näin vaikeasti vammaisten lasten kanssa oli huomioitava. Toisaalta he toimivat lasten kanssa luontevasti ja mutkattomasti.

Hyvä ratkaisu oli esittää vain sellaisia rooleja, joissa ei tarvittu naamioita. Ainoastaan yksi lapsi kaipasi Muumipeikkoa. Yhden aikuisvieraan mielestä roolihahmoja olisi saanut olla enemmän. Henkilökohtainen mielipiteeni on, että kolme oli toimiva määrä. Erityisryhmissä on yleensä paljon henkilökuntaa, sillä erityislasten ollessa kyseessä tarvitaan usein henkilökohdasta avustusta. Näin ollen aikuisten määrä oli ilman opastusryhmääkin suuri. Jos aikuisia olisi ollut vielä enemmän, myös tarinallisuus ja lasten omaehtoinen kokemus olisivat kärsineet.

Huolehdin itse rekvisiitasta ja rooliasujen hankinnoista. Avustajille en voinut luvata palkkiota mutta muistin heitä jokaista pienellä lahjalla opastusten päätyttyä. Toimin ikään kuin näyttelijäryhmän ohjaajana luomalla tietyt toimintaperiaatteet ja – käytännöt, mutta antaen avustajille kuitenkin mahdollisuuden improvisaatioon roolissaan.

Taitavista ja asiaansa paneutuvista avustajista muodostui yksi onnistuneiden opastuskierrosten kulmakivi. Hahmojen onnistuneisuutta ja esittäjien eläytymistä rooleihinsa kuvastaa, etteivät jossakin ryhmässä olleet tutut lapset tunnistanee ketään näyttelijöistä.

Avustajien lisäksi ”rekrytoin” opastuskierroksille dokumentointia varten sekä valokuva- että videokuvaajan. Tämä mahdollisti itse- oppimisen ja ryhmätilanteen tarkkailun ulkopuolisen silmin videotallenteen välityksellä. Valokuvat ja lupa niiden käyttöön mahdollistivat opinnäytetyön kirjallisen osion havainnollistamisen ja elävöittämisen kuvien avulla.

3.5. TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Päivälehdden Muuminäyttely rakentui siten, että museon aulaan tultaessa astuttiin ikään kuin suoraan Muumien "maailmaan". Oikealla aulassa oli tilaa esim. lastenvaunuille ja pyörä-tuoleille. Seinää koristi suuri maalaus Muumitalon kammarista kaakeliuuneineen (kuvitusta kirjasta Kuinkas sitten kävikään? Tove Jansson, 1952). Vasemmalle katsoessa avautui yleisölle näkymä Muumilaaksosta ja lentävästä kuumailmapallosta (Vaarallinen Matka, Tove Jansson, 1977).

Itse varsinaiseen näyttelyyn johti kaksi satukirjojen kuvituksien viitoittamaa reittiä, joko laakson maisemissa luolan suuaukkoa kohden tai myötäillen Muumia maidonhakumatkallaan poikki synkän metsän. Opastuksen suunnittelun taktillisimpia vaiheita on valita oikea sisään-tulo. Valitsin reitin, joka johdattelee luolaan. Tästä reitti jatkui luontevasti hattivattien luo, siitä teatteriin ja lopuksi rannalle sekä muumitalon pihakeinuun. Tämä oli siis akseli, jolla kaiken toiminnan piti tapahtua.

Kuva 4. Näkymiä Päivälehdet Museon eteisaulasta

Kuva 5. Yksinäisten vuorten lomassa

Laskin, että toimintapisteitä tulisi olemaan varsinaisesti neljä; luola, hattivatit, teatteri, ranta ja keinu/piha. Mitä toiminta eri pisteissä tulisi sisältämään? Miten sijoittelen eri aistikokemukset niin että ne istuvat luontevasti näyttelykokonaisuuteen? Myös siirtymät täytyi suunnitella. Miten johdattelu pisteestä toiseen tulisi tapahtua? Entä kuinka monta avustajaa riittää missäkin kohdassa? Mitä "apuvälineitä" tarvitsen? Olin täynnä kysymyksiä, mutta tartuin haasteisiin pilkkomalla kysymykset mahdollisimman pieniin osiin.

3.6. AISTIKOKEMUKSIA

Koska olin luomassa opastuksia syvästi ja vaikeasti kehitysvammaisille lapsille, niin painotin opastuksissani vaihtoehtoisia vuorovaikutuksen menetelmiä. Olennaista oli, että puhutulla opastuksella oli toisarvoinen merkitys. Näyttelyssä tulisi olla elementtejä, joita voisi hyödyntää moniaistisesti; tuntea, haistaa, maistaa, kuulla ja nähdä. Myös kunkin näyttelyvieraan käyttämät vaihtoehtoiset kommunikaatiomenetelmät tuli huomioida. Tähän seikkaan palaan kohdassa "siirtymät".

Olin jo näyttelyn suunnittelupalaverissa toivonut näyttelyyn tiettyjä efektejä, jotka eivät kuitenkaan toteutuneet erilaisista syistä. Pystyin tosin luomaan vastaavat efektit itse. Tosin se tarkoitti minulle hieman enemmän töitä. Ensinnäkään mikään näistä ei olisi toteutunut ilman avustajia. Jouduin miettimään myös sellaisia kysymyksiä kuin ajoitus, joka ei aina toiminut kuten olin suunnitellut. Tällainen manuaalinen efektien käyttö sisälsi siis tiettyjä riskejä, kuten jäljempänä kerron.

Luolassa toteutui mahdollisuus mm. haistaa ja kuulla. Tässä pisteessä lapset kohtasivat Nuuskamuikkusen. Hän oli luolassa jo valmiina sinne menessämme ja soitteli vaimeasti huuliharp-

puaan. Hämärän luolan keskellä paloi (keino)nuotio, jonka yllä Muikkunen keitteli sipulikeittoa. Kannen avatessaan sipulin vahvat aromit levisivät koko luolaan. Olin ennen opastuskierroksia keittänyt sipulikeittoa termoskannuun ja vasta vähän ennen lasten saapumista kaatanut sen kattilaan. Lapset saattoivat itse kurkistaa kattilaan ja haistaa lähempää. Myös huuliharppu oli kiinnostava. Erään autistisen tytön kanssa huuliharpusta tuli kommunikointiväline. Hän puhalsi siihen toiselta puolelta - ojensi minulle jolloin minä puhalsin toiselta puolelta, uudestaan ja uudestaan. Tällaiset pienet eleet nousivat merkityksellisiksi huomioiden lasten erityisvaikeudet esim. suhteessa ympäröivään maailmaan.

Kuva 6. Luolassa.

Luolasta poistuessamme meidät yllätti "sade". Tämän toteutin yksinkertaisesti kannettavalla cd-soittimella ja ääniefektilevyllä nauhoitetulla aidolla ukkosenjyrinällä. Ääniefektiä varten olin asettanut soittimen piiloon nurkan taakse ja pyytänyt avustajaani painamaan play-nappia tultuamme ulos luolasta. Tämä ei aina toiminut, koska avustajan oli vaikea seurata ryhmän etenemistä tilassa, varsinkin kun en puhunut mitään (vaihtoehtoiset kommunikaatiomenetelmät). Siten draamataitoni joutuivat hieman koetukselle odotellessamme ukkosmyrskyn alkamista. Sadetta en onnistunut demonstroimaan, mutta sitä symboloi suuri sateenvarjo, jonka avasin ja jonka alle kaikki mahtuivat.

Kuva 7. "Hui! Hattivattein siellä on kamala lauma loputon..."

Varjon alla ohitimme siis Hattivattien talon – he loistivat fosforinkeltaisina oviaukostaan ja heitä siis saattoi käydä kurkistamassa. Tämän kohtauksen jälkeen saavuimme teatteriin jossa kohtasimme Emman.

Aistihäiriöisten lasten kanssa oli olennaista saada kokea tunto-elämyksiä. Miltä esim. Hosulin koskettaminen tuntuu? Jokaisella roolihahmolla oli kädessään eri tuntuiset hansikkaat; karheat, sileät, pörröiset, nyppyläiset. Tärkeimpiä tuntoaistikokemuksia antoi kuitenkin mitä suurimmalla todennäköisyydellä Emma. Emma esiintyy kirjassa "Vaarallinen Juhannus" (T. Jansson 1957). Koska teatterirotalle teatteri oli kaikki kaikessa ja siitä oli huolehdittava muun muassa jatkuvasti siivoamalla, Emman luontainen rooli oli olla pölyhuiskan heiluttaja.

*"Mä kaiken täällä siivoan ja kuuraan lattian
ja köpöttelen jaloin vanhoin, lamput sammutan...
...te pelkäätte vaan pienenä arka olla saa.
Mutta kun juttu on näin - näin se jää. Ei muutu sen huonommaksi tää."*

(Teatterirotta Emman laulu, Tove Jansson. 1994)

Samalla kun pölyt puhdistuivat teatterista, "puhdistettiin" myös lapset. Tähän tarkoitukseen hankin pehmeitä suurehkoja pölyhuiskia. Huiskia oli useampi kappale, joten myös lapset, jos heillä oli siihen halua ja edellytyksiä, pääsivät huiskimaan. Toisia lapsia Emma vähän pelotti, sillä hän oli jo hahmonakin varsin vaikuttava. Joillekin lapsista pölyhuiskilla sively oli selkeästi näyttelyn mieluisin juttu.

Kuva 8. Teatterirotta Emman luona

Tuntoaistikokemuksia näyttelyssä oli muitakin, kuten esimerkiksi materiaalit luolassa (pehmeä alusta, leikkinuotio) ja rannalla (näkinkegät, tyynyt, karhea lattian pinta). Rannalla oli Nyytin matkalaukku täynnä näkinkegiä. Ne tuntuivat karheilta ja painavilta, ja ne kohisivat. Matkalaukusta löytyivät myös onget. Onkien siimoihin oli kiinnitetty koukkujen tilalle magneetit. Niillä saattoi onkia rannalta simpukoita, joissa oli magneettien vastakappaleet.

Kuva 9. Rannalla.

Makuaistimukset toteutuivat näyttelyn viimeisessä pisteessä Muumitalon pihassa. Aidot kotipihalta poimimani punaviinimarjat ja punaviinimarjamehu olivat useimpien lasten suosikkeja. Näitä herkkuja tarjoili lapsille Mymmeli. Mymmelin hahmo jäi ehkä hieman etäiseksi. Hahmoa ei päästy myöskään kehittämään "näyttelijöiden" vaihtuvuuden takia. Silti uskoisin, että Mymmeli olemuksellaan loi tilaan tiettyä tyyneyttä ja rauhallisuutta karusellissa pyörimisen sekä jännittävän Teatterirotta Emman kohtaamisen jälkeen.

Kuva 10. Makuaistimuksia.

Tarkoituksena oli myös, että lopetuskohtaan eli oleskeluun rannalla ja Muumien puutarha-keinussa liittyisi myös saippuakuplia ja loppurentoutus. Olin suunnitellut esimerkiksi saippuakuplakonetta. Se ei toteutunut koska näyttelylavasteet olisivat saattaneet kärsiä saippuakuplista. Luvan saatuaamme tarkoituksena olikin, että puhaltelimme saippuakuplia itse.

Toimintojen liiallinen keskittyminen yhteen kohtaan aiheutti sen, että ryhmä hajaantui helposti, etenkin jos se koostui liikkuvaisista lapsista. Moni aikuinen koki (palautteessa), että loppu oli töksähtävä tai näyttely loppui liian aikaisin. Olisin voinut suunnitella lopun selkeämmin ja eritellä eri toiminnot vielä yksityiskohtaisemmin omiksi toimintapisteikseen. Tätä ajatusta eivät tukeneet tässä kohtaa näyttelyrakenteet. Tila oli sen verran ahdas, että toimintoja oli hankala eriyttää, jos halusi toteuttaa ne kaikki. Mikäli jotain olisi jättänyt pois, näyttelyopastus olisi lyhentynyt entisestään ja se olisi ollut suppeampi. Toiminnot joita toteutimme, olivat siis kompromisseja.

Saippuakuplat saattavat kuulostaa efektinä mitättömältä. Ne olivat kuitenkin monista lapsista mielenkiintoisia. Saippuakuplat rauhoittivat, auttoivat keskittymään ja rohkaisivat ujoja/jännittyneitä lapsia kontaktiin.

Olin näin ollen siis saanut rakentumaan näyttelyyn tuntoaistiin perustuvia sekä kuulo-, maku- ja näköaisteja stimuloivia elementtejä. Opastuskierros sisälsi myös ns. vestibulaarisia eli liike-, painovoima- ja tasapainoaisteja stimuloivia kohtia. Niitä sisälsivät siirtymät, joista seuraavassa enemmän. Toteutuksiltaan aistikokemukset olivat yksinkertaisia ja helposti toteutettavissa ympäristössä kuin ympäristössä.

3.7. SIIRTYMÄT

Monille kehitysvammaisille ja autistisille lapsille siirtymät paikasta toiseen ovat erityisen haasteellisia tilanteita. Näyttelyopastusta oli siis harkittava myös tästä näkökulmasta; miten johdatella ryhmää tilanteesta toiseen?

Tämän kysymyksen ratkaisi hahmoni Hosuli. Hän on henkilö, joka rakastaa myös kaikenlaisten pienten aarteiden keräilyä. Tove Janssonin tarinassa hän asuu pienessä amerikkalaisessa kahvipurkissa, jossa hänellä on kokonainen kokoelma aarteita: ”kuparikierteitä, sukkanauhakumi, reikäpihdit, korvarenkaat, kaksoiskosketin, tölkkejä, kuivattuja sammakoita, juustohöyliä, savukkeenpätkiä, housunnappeja ja vichypullon patenttikorkki” (T. Jansson, 1950. 23).

Minunkin Hosulini kantoi mukanaan purkillista aarteita, mutta napit - ne hän oli hukannut! Ehkä lapset auttaisivat häntä etsimään nappeja?

Kuva 11. Nappeja etsimässä

Nappien toteuttaminen vaati hieman syvempää pohdintaa niiden symboliarvosta. Ne eivät saaneet olla pieniä, ettei kukaan laittaisi niitä suuhunsa. Niiden piti myös erottua selvästi tummasta lattiapinnasta. Ostin puisia nappeja askarteluliikkeestä. Ne olivat yhdeltä sivultaan litteitä ja toiselta kuperia, halkaisijaltaan noin 4,5 cm kokoisia, ja sopivat tarkoitukseen täydellisesti. Samalla niiden muoto poiki jatkoidean: kiinnittämällä tarinaa, paikkoja ja henkilöitä kuvaavat symbolikuvat niihin, pystyin kuljettamaan ryhmää eteenpäin ja pitämään mielenkiintoa yllä. Ne toimivat siten ikään kuin pelinappuloina, jotka johdattelivat lapsia tilanteesta toiseen.

Nappien kuva-aiheet olivat (järjestyksessä) Hosuli, Muumilaakso, luola, Nuuskamuikkunen, myrsky, Hattivatit, teatteri, Emma, mehu, Mymmeli, ranta ja loppu. Näin ollen jokainen nappi joko kertoi ketä nyt tapaamme tai mitä seuraavaksi tapahtuu.

Paitsi napit myös erilaiset juonenkäänteet auttoivat siirtymissä. Luolasta lähdettiin, koska Nuuskamuikkunen kävi nukkumaan. Hattivattien luo ei jääty pitkäksi aikaa, koska alkoi sataa. Teatterirotan teatterista siirryttiin Muumitalon pihapiiriin karusellin kautta. Karuselli oli mainio katkaisija kierrokselle ja se paitsi auttoi siirtymätilanteessa, myös antoi lapsille täysin muista poikkeavan liikeaistimuksen. Toisaalta sekään ei ollut kohta, johon oltaisiin jääty pyörimään loputtomiin; nappeja oli vielä hukassa ja ne johdattelivat rantaan. Siellä oli Nyytin matkalaukku täynnä oikeita näkinkengiä. Rannalla sai myös yrittää onkia magneettisimpukoita. Joillekin toiminnallisemmille lapsille tämä keskittymistä vaativa tehtävä oli kierroksen kohokohta. Rannan lähistöltä löytyi myös nappi jossa oli mehun kuva. Enempää houkuttelua seuraavalle pisteelle ei tarvittu. Mymmelin mehu maistui kaikille. Mehumaistiaisten lisäksi löytyi Muumipapan silinterihattu täynnä punaisia viinimarjoja. Niitä oli mukava napostella puutarhakeinussa. Sen luota löytyi viimeinen nappi, jossa oli symboli ”loppu”.

Kuva 14. Marjoja maistelemassa

Olin varannut kaikille ryhmien aikuisille kyselykaavakkeen (liite nro 4.) Lapsille oli omat arviointikaavakkeensa kuvin (liite nro 5.). Opastuskierroksen päätyttyä tarjouduimme avustajieni kanssa pitämään lapsille seuraa, jotta aikuiset saisivat täyttää kaavakkeet. Monilta arviointi jäi tässä kohtaa tekemättä, joten sovin useimpien kanssa, että arvioinnin voi palauttaa minulle sähköisessä muodossa.

Kuva 15. Karusellissa.

3.8. ETUKÄTEISVALMISTELUT JA KUTSUJEN LÄHETTÄMINEN

Lähetin kutsun soveltaville opastuskierroksille eri vammais- ja vertaistukiryhmille sähköpostitse (liite 1.) sekä Vantaan kaupungin kehitysvammaisten kesätoimintayksikön vastaavalle hoidtajalle. Ryhmät täyttyivät nopeasti. Ryhmissä oli kehitysvammaisia, autistisia ja vammattomia lapsia erilaisin kokoonpanoin. Kutsuun vastanneille lähetin ennakkotietoina näyttelystä loppu-työsuunnitelmani, kuvausluvut (liitteet 2. ja 3.) sekä pyynnön lähettää ennakoon infoa lasten kommunikaatiokeinoista ja muista huomioitavista seikoista, esimerkiksi mahdollisista allergioista tai oliko ryhmässä pyörätuolia käyttäviä vieraita. Haasteellista olikin vastaanottaa ryhmä, josta etukäteen ei tiennyt juuri mitään. Oli tehtävä nopea tilannearvio jo vastaanottovaiheessa koskien ryhmän opastusta; esimerkiksi käytäntö viittomia, kuvia tai muita puhetta tukevia kommunikaatiomenetelmiä.

Kutsussa rajasin ryhmän kooksi maksimissaan viisi lasta. Tähän ratkaisuun päädyin, koska lähtökohtani opastuskierroksilla oli ennen kaikkea lapsilähtöinen ajattelu. Kokemusteni perusteella kehitysvammaisten parissa työskenneltyäni sekä fyysisten tilojen rajallisuuden vuoksi ymmärsin, että viittä henkilöä suuremmat ryhmät eivät täyttäisi tätä kriteeriä. Kuten jo aikaisemmin totesin, oli myös huomioitava, että jokainen lapsi tarvitsi mukaansa saattajan. Siten esimerkiksi luolaan piti mahtua viisi lasta, viisi lasten avustajaa tai omaista ja minun itseni sekä Nuuskamuikkusen. Lisäksi oli huomioitava, että jokainen lapsi tuli varmasti huomioitua. Kaikki toiminta oli siis suunniteltu siten, että mukana oli mahdollisesti viisi lasta. Melkein jokaisesta ryhmästä kuitenkin puuttui lapsia syystä tai toisesta.

3.9. MUUT ENNAKKO – JA JÄLKITYÖT

Opastuskierroksen järjestelyyn liittyvät muut työt koostuivat lähinnä tarpeiston hankinnasta, etukäteisvalmisteluista ja jälkitöistä. Niiden merkitystä ei tule kuitenkaan väheksyä, sillä ilman toimivia etukäteisvalmisteluja opastuskierrosten toteutuminen ei olisi onnistunut. Jälkityöt olivat merkityksellisiä nimenomaan kokemuksen dokumentoinnin, itse-oppimisen ja kirjalliseen muotoon saattamisen takia.

3.9.1. TARPEISTO

Muuminäyttely loi upeat puitteet minkä tahansa opastuksen rakentamiselle. Erityisryhmien opastuskierrokset vaativat kuitenkin hieman normaaleista museokäytännöistä poikkeavan materiaalin hankintaa. Nämä eri tarpeistoa koskevat hankinnat hoidin henkilökohtaisesti vapaa-ajallani ja kustansin itse. Museon kanssa oli sovittu, että museo voi osallistua kustannuksiin. En ole kuitenkaan hakenut avustusta kustannuksiin mistään taholta, sillä minulta puuttuu tähän tarvittavaa taitoa. Suositeltavaa olisi, että erilaisista käytänteistä olisi olemassa selkeät ohjeistukset eri toimijoiden kesken.

Ajallisesti tarpeiston hankkimiseen meni useita tunteja pitkän aikavälin sisällä. Vaatteet hankin kiertelemällä eri pääkaupunkiseudun kirpputoreilla. Pölyhuiskat hankin taloustavara-liikkeestä. Nuuskamuikkusen kattilan ja muut pientavarat toin kotoa tai tein itse (onki, magneettinäikengät). Peruukit, irtoripset ja muut maskeerausvälineet hankin ko. tarvikkeita myyvästä erikoisliikkeestä.

Lisäkustannuksia koitui mm. parkkimaksuista ja muista matkakuluista.

3.9.2. ENNEN OPASTUSKIERROKSEN ALKUA

Opastuskierrokset olin sopinut sellaisille ajankohdille jolloin museo ei ollut avoinna muulle yleisölle (maanantai-päivä tai arki-aamut). On hyvä huomioda, että vaikka ajamme yhdenvertaisuuden periaatetta ja inklusiota, jotkut asiakasryhmät saattavat tarvita rauhallista, kii-reetöntä ja sopivasti ärsykeitä tarjoavaa opastusajankohtaa. Esimerkiksi autistiselle lapselle opastuskierros vieraita täynnä olevassa museossa voi olla kaoottinen kokemus. Siksi joidenkin erityisryhmien kohdalla asiakaslähtöisyyttä osoittaa, että näille ryhmille osoitetut museon muusta aukiolosta poikkeavat aikataulut ovat varteenotettava vaihtoehto vierailu museossa.

Omien opastuskierrosteni alkuvalmistelut olivat käytännön töitä: ennen opastuskierroksen alkua poimin aamuisin viinimarjat kotipihani marjapensaista. Saavuin avustajien kanssa muse-

olle yleensä n. 1h ennen varsinaista aloitusajankohtaa. Aikaa kului niin omiin roolivaatteisiin sonnustautumiseen, meikkaamiseen ja eri toimintapisteiden kuntoon laittamiseen. Tähän kuului mm. Nuuskamuikkusen sipulikeiton keittäminen ja nappien ja muiden esineiden järjestely paikoilleen. Museon henkilökunnan apua tarvittiin mm. näyttelyn auditiivisten laitteiden säätöön (osa näyttelyn äänistä oli ehdottomasti kytkettävä pois päältä). Lisäksi oli tärkeää käydä työryhmän kanssa läpi ohjauksen kulku ja mahdolliset ”kriittiset” kohdat. Erityisen tärkeää oli perehdyttää kierrokseen Mymmelin esittäjä, joka vaihtui jokaisella kerralla.

3.9.3. KIERROKSEN JÄLKEEN

Kierroksen päätyttyä vierailta oli aikaa tutustua näyttelyyn kaikessa rauhassa ja antaa palautetta opastuksesta. Samalla pyrin hienotunteisesti siivoamaan näyttelytilaa omista materiaaleistamme; näyttely avautui suurelle yleisölle tai tiloihin oli tulossa muita ryhmiä. Museolta järjestyi onneksi meille tilaa tarpeiston varastoimiseen ja valmisteluvaiheisiin.

Opastuskierrosten jälkeen pidin lisäksi oppimispäiväkirjaa johon kirjasin tärkeimpiä havaintojani, parantamishdotuksia tai muita muistiinpanoja koskien seuraavia opastuskierroksia tai lopputyön kirjallista loppuunsaattamista.

Käytännöllisesti katsoen siis kunkin opastusryhmän ohjaaminen edellytti yhteenlaskettuna ainakin kahdeksan tunnin työpäivää/opastusryhmä. Henkilökohtaisella tasolla opinnäytetyön aikataulutus oli sopiva; olin juuri ollut lomalla ja saanut aikaa valmistautua kunnolla. Toisaalta yhteistyötahojen kanssa työskentelyä hankaloitti nimenomaan lomakausi; ihmisiä oli vaikea tavoittaa ja yhteen sovittaa aikatauluja. Organisoitaitoja olisi vaatinut myös saada opastus toteutumaan kaikille halukkaille; nyt osa halukkaista ei mahtunut mukaan, koska kierroksia tässä mittakaavassa (avustajien hankkiminen, omat poissaolot päätyöstä) oli haasteellista saada järjestettyä.

4. ARVIOINTI

Onnistumista käytännön toteutuksessa arvioin laadullisin menetelmin sekä näyttelyvierailta ja ulkopuolisilta tarkkailijoilta saadun suullisen ja kirjallisen palautteen, että henkilökohtaisen oppimispäiväkirjan myötä. Kaikille näyttelyvieraille jaettiin arviointikaavakkeet (liitteet 4 ja 5.). Sain 18 aikuisten ja 3 lasten täyttämään palautekaavaketta. Saamani palautteen ja omien arviointieni perusteella opastuskierrokset onnistuivat niin hyvin kuin ne vain saattoivat onnistua käytettävissä olevilla resursseilla. Aikuisten arviointikaavakkeissa kohdassa 4. tiedustelin, otetaanko vastaajan mielestä erityisryhmät tarpeeksi hyvin huomioon museoissa/muissa vapaa-ajanviettokohteissa. Vastauksissa oli hieman hajontaa kohtien ”ei” ja ”en osaa sanoa”-kohdilla. Eräs vastaaja, joka vastasi ”ei” perusteli seuraavasti:

"Museot, kuten monet muutkin kulttuuripalvelut, toimivat usein rajallisilla resursseilla ja tällä ehkä perustellaan tiettyjä sellaisia valtavirtavalintoja esim. näyttelyiden ja työpajojen osilta, jotka eivät välttämättä huomioi erityiskävijöiden tarpeita..."

Miten siis parantaa museoiden mahdollisuuksia kohdata myös erityisiä palveluita tarvitsevia asiakkaita? Ensisijaisena tavoitteena pitäisin kokemusasiantuntijuuden käyttämistä. Yhteistyö vammaisjärjestöjen kanssa on tässä suhteessa yksi olennainen tekijä. Toisena tärkeänä tekijänä näen yhteistyömuotojen luomisen eri toimijoiden välillä. Kulttuuri- ja sosiaalialojen kaikenlainen ennakoluuloton yhteistyö ja uusien toimintamallien luominen on toivottavaa. Olen pyrkinyt todistamaan, että resursoinnin puolesta erityisryhmien huomiointi ei vaadi taloudellisesti suurta budjetointia, mutta kiinnostusta ja halua paneutua uuteen se kyllä vaatii. Pienet panostukset, kuten esimerkiksi pistekirjoitusopasteiden luominen lieneekin jo monen museon vakiintunut käytäntö siinä missä esteetön pääsy tiloihin pyörätuoleilla ja inva - wc:t.

Erityisen onnistuneena omien opastuskierrosteni toteutumisen kannalta pidän ryhmien kohtaamista; hienovaraista yksilöllistä huomiointia, joka toteutui kaikkien vieraiden kohdalla. Tämä ei olisi ollut mahdollista suuressa ryhmässä. Toisena erittäin onnistuneena seikkana pidän hyvää alkuvalmistelua, jonka ansiosta itse opastuskierrokset olivat pelkkää satuun heittäytymistä. Paneutuminen näiden lasten erityistarpeisiin oli ensiarvoisen tärkeää. Tietoisuus aistienvaraisesta vuorovaikutuksesta ja vaihtoehtoisista kommunikaatiomenetelmistä oli onnistumisen edellytys. Ryhmät olivat hallittavia vaikkakin haasteellisia. Palautteissa (aikuisten arviointikaavake, liite 4.) oli mm. seuraavia kommentteja:

"Hyvää oli ehdottomasti oppaan perusteellinen paneutuminen rooliinsa, asu ja persoonallinen ote tekemiseen. Myös toimittiin asiakkaan ehdoilla, rauhallisesti, kuunnellen, huomioiden, läsnä ollen, moniaistisesti, "multisensorisesti". Sai olla mukana jos halusi, ketään ei pakotettu."

"Museo-opastuksissa tulisi aina antaa aikaa kierrokselle, selkeät ohjeet jne."

"Hyvää oli, että lapset saivat osallistua; etsiä nappeja, siivota, puhalttaa saippuakuplia ym."

"Näkymätön lapsi-opastuskierros oli loistava. Erityisryhmät, jotka jäävät paljosta paitsi, saivat varmasti paljon irti kierroksesta."

"tärkeää on että toiminta on elämyksellistä, "vähemmänkin" ymmärtävä voi kokea ja saada irti museoista ym."

"Aistikanavien huomioiminen ja yhdistäminen = elämyksellisyys"

Parantamisen varaa olisi ollut ohjauskierroksen pituudessa; sillä se oli liian lyhyt joillekin vieraille. Toisaalta useimmat kokivat sen nimenomaan sopivaksi huomioon ottaen lasten omat voimavarat. Kierrosten lopetus olisi pitänyt olla selkeämpi. Tähän kohdistui eniten kritiikkiä myös palautteissa.

"Voisi olla pidempi"

"olisi voinut olla pidempi, ja enemmän muumihahmoja"

"Itsestäni kierroksen lopetus oli vähän kummallinen, oliko ryhmien aikuisille kerrottu etukäteen (tullessa), että voivat vielä kierroksen jälkeen jäädä näyttelyyn. Nyt tuntui että vetäjä vain "katosi" ja kaikki jäivät ihmettelemään "mitä nyt?"

"Polkua oli hyödynnetty taitavasti eri elementtien osalta. Opastus myös lopetettiin rauhallisesti. Puhumattomuus oli oppaan valinta tämän ryhmän osalta ja se toimi hyvin. Samoin oli perusteltua pitää ryhmäkokoa pienenä. Olisiko polku voinut olla pidempikin ja puuhaa enemmän? Ehkä tätä voisi miettiä erilaisten asiakkaiden osalta. Tämän ryhmän osalta nyt vallittu pituus ja puuhamäärä tuntui toimivalta."

Toinen asia, joka olisi pitänyt suunnitella paremmin, olivat taloudelliset kustannukset. Projektin järjestäminen kokonaisuudessaan koitui varsin hintavaksi opiskelijannäkökulmasta. Opeteltavaa olisi nimenomaan taloudellisten riskien kartoittamisessa. Halusin hyvät opastuskierrokset, enkä siis ollut valmis tinkimään rekvisiitasta(kaan). Siksi projekti tuli taloudellisesti kalliiksi. Toisaalta olisin voinut myös aktiivisemmin hakea tukea tai avustuksia kustannuksiin eri tahoilta. Oppilaitoksilla ja ulkopuolisilla toimijoilla voisi olla jatkossa tästä jokin selkeä ohjeistus opiskelijoita ajatellen.

Kolmanneksi olisin parantanut markkinointia, jolloin suurempi yleisö olisi tullut tietoisemmaksi hankkeestani. Olin yhteydessä pariin ammattilehteen, joiden toimittajat eivät ehtineet perehtyä asiaani (kesälomat, lukkoon lyödyt aikataulut). Tarkoitukseni on opinnäytetyön esittämisajankohtana ottaa uudelleen yhteyttä ko. julkaisujen toimituksiin. Eräs kyselykavakkeisiin vastannut kirjoitti:

"...markkinointiin voisi panostaa samoin kuin esim. eri museoiden keskinäiseen yhteistyöhön ja suunnitteluun. ("museum hopping for people with special needs), jolloin saataisiin laajempia kokonaisuuksia erityisryhmille tarjolle ehkä pienemmilläkin yksikkökohtaisilla resursseilla. Lopultahan on kyse aina arvoista."

Nämä ohjaukset antoivat minulle varmuutta käsityksilleni, että tämän kaltaiselle toiminnalle on aitoa tilausta ja tämä ilmenee selkeästi myös saamistani kirjallisista palautteista. Toisaalta monet kehitysvammaisten lasten avustajat tai vanhemmat kokivat myös, että opastuskierrokset sopisivat myös ihan kenelle tahansa muillekin; *”lapsenmielisille ja niille, jotka ovat valmiita leikkiin”* kuten eräs vastaaja kirjoitti. Ryhmissä olikin mukana myös ”vammatomia” lapsia osoittamassa, että väite pitää paikkansa. Vammaisille lapsille ei siis tarvita omia, erikseen heille räätälöityjä palveluita, jos museoissa ja näyttelyissä otetaan jo ripustusvaiheessa huomioon esimerkiksi monipuolisempi aistienvaraisten havainnoinnin mahdollisuus.

”Tämä kierros sopi kaikille alle kouluikäisille ja pienin lisäyksen myös vanhemmille (esim. tarinointia, vaikeampia tehtäviä ym.”

”Oma kolmevuotias lapseni nautti kovasti kierroksesta eli sopii ihan kenelle lapselle tahansa”

”Sopii kenelle tahansa, joka haluaa aistia ja olla läsnä uudella tapaa”

Toisaalta kosketuspintaa näihin ”Näkymättömiin lapsiin” saivat myös sellaiset henkilöt, joilla ei ollut käsitystä miten heidän kanssaan tulisi toimia (avustajat, museohenkilökunta). Mielestäni nämä pienet kohtaamiset jokapäiväisessä arjessamme auttaisivat meitä kaikkia ajattelemaan yhteiskuntamme moninaisuutta ja monipuolisuutta entistä inhimillisemmin, toisiamme paremmin huomioiden. Kaikki vastaajista rastittivat ”kyllä”-vaihtoehdon kysyttäessä tarvitaanko erityisryhmille museoihin, näyttelyihin tai muihin vapaa-ajanvietto mahdollisuuksiin omia, räätälöityjä palveluja. Kukaan ei siis kokenut, että peruspalveluita voisi itsessään muuttaa sellaisiksi, että ne vastaisivat kaikkien käyttäjien tarpeita. Toisaalta vastaajat tarkensivat vastauksiaan siten, että ne saattoi tulkita tarkoittavan nimenomaan kaikkien käyttäjien huomioimista jo palveluiden suunnitteluvaiheessa.

”Moniaistisuus, esteettömyys, virikkeellisyys, erityisryhmien erilaisten tarpeiden huomioiminen, jo esim. näyttelyn suunnitteluvaiheessa asiakasryhmän huomioiminen; tila, muodot, ajankäyttö, liikkuminen, eri aistit, eri toimijoiden välinen yhteistyö.”

”Mielestäni näitä palveluita pitää olla myös erityisryhmille. Ideoita siitä, mitä toiminnan pitää/tulee olla otetaan vastaan.” (museon edustaja)

"Nykyään on olemassa jo tapahtumia/näyttelyitä joissa erityisryhmät otetaan huomioon. Toisaalta ylipäättään lapsille suunnattuja "saa koskea"-näyttelyitä saisi olla enemmän."

"Asioimisen helppoutta, sekä enemmän muitakin kokemuksia, kuin vain katsella."

Vastaavasti yllättävin huomio oli, että puhumattomuus ja vaihtoehtoisten kommunikaatiomenetelmien käyttö hämmensi erityisesti joitain lasten avustajia. Olisin uskonut nimenomaan heidän pitäneen erityisen tärkeänä lasten erityistarpeiden huomioimisen myös kommunikoinnin osalta. Tämä palaute ja havainto saattavat kertoa siitä, että myös alalla tarvitaan ammattillista täydennyskoulutusta ja perehdytystä aiheesta, kokemuksia erilaista ohjaustilanteista ja erilaisista toimijoista. Toisaalta ohjaustapa saattoi hämmentää vieraita, jotka olivat mahdollisesti tottuneet siihen, ettei erityisiä tarpeita juurikaan ole aiemmin huomioitu.

"Vetäjän puhe oli välillä niin hiljaista että mietin kuulivatko lapset, Toisaalta se "pakotti" heidät keskittymään"

"huonoa oli puhumattomuus, erityisoppilas ei pääse niin hyvin jutun hänille"

"Ihana kokemus ja elämys niin lapsille kuin aikuisille. Pääsipä miettimään miten toimia/ymmärtää ilman puhetta!"

Lasten arvioinnit oli toteutettu kuvin. Palautetut arviot oli merkitty kaikki kohdin "hyvä". Yksi lapsista ilmaisi suullisesti, ettei pitänyt ainoastaan Teatterirovasta ja yhtä lasta pelotti niin paljon, ettei hän suostunut siirtymään avustajansa sylistä mihinkään. Lapsille annettiin lupa kokea kaikkia tunteita. Heitä ei osallistettu väkisin.

Lapset eivät välttämättä tunnistanee kaikkia hahmoja. Joillekin lapsille Hosuli oli Myy, mutta tällaiset seikat olivat toisarvoisia, lapset lähtivät kuitenkin mukaan tarinaan ennakkoluulottomasti. Omien havaintoihini perustuvien arvioiden mukaan kierroksille osallistuneet lapset saivat kaikki elämyksellisellä tasolla kokea jotakin, mitä on varsinaisesti vaikea pukea sanoiksi käytettävissä olevin keinoin ja edellytyksin.

4.1. EETTISYYS

Lopputyöni kaltaiset toiminnalliset opinnäytetyöt ulkopuolisen toimijan kanssa vaativat perusteellista eettistä pohdintaa monesta eri syystä. Ensimmäinen asia, joka lopputyön tekijällä tulee olla perusteltuna, on toiminnan eettisyys suhteessa oman arvopohjan tarkasteluun. Omalla kohdallani Päivälehdessä museo oli turvallinen yhteistyö kumppani, jolla oli kokemusta sosionomiopiskelijoista niin harjoittelijoina kuin opinnäytetyön tekijöinä. Työelämän ohjaajanani toiminut Ida Savolainen oli itsekin työllistynyt museoon sosionomiopintojensa kautta. Henkilökunnan luottamus ulkopuoliseen toimijaan oli vaikuttavaa ja kanssakäyminen luontevaa. Pehdytys museon toimintaan ja suunnitelmalaverit joihin opiskelijat otettiin heti alkuvaiheessa mukaan, sitoutuivat ja auttoivat opiskelijaa sijoittamaan toimintansa oikeisiin raameihin. Toiminnan epäonnistumisen mahdollisuus oli olemassa; tällöin myös museo olisi joutunut kantamaan vastuunsa – tai irtisanoutumaan yhteistyöstä. Museon kanssa laadimme kirjallisen sopimuksen opinnäytetyön suorittamisesta (liite nro 7.).

Pidin erityisen tärkeänä myös näyttelyripustusta (pääsuunnittelija ja lavastaja Katariina Kirjavainen). Näyttelyn kulissit olivat täydellisen uskollisia originellien maalausten kanssa. Tällaisissa ripustuksissa saattaa piillä vaara sortua eettisesti arveluttaviin ratkaisuihin suhteessa alkuperäiseen taideteokseen ja taiteilijaan. Tällä tarkoitan kokemuksia huolimattomasti toteutetuista näyttelyistä, joissa viitataan esimerkiksi johonkin tiettyyn taiteilijaan, mutta lopputulos ei palvele alkuperäisideaa.

Mitä ryhmien kanssa toimimiseen tulee, olemassa oleva vahva ammattietiikka auttoi niin toiminnan suunnittelussa kuin toteutuksessa. Työtäni kehitysvammaistenhoitajana ja tulevana sosionomina määrittelevät sosiaali- ja opetusalojen lait ja (sosiaali)alan ammattieettiset periaatteet, joihin kuuluu mm. ihmisarvon ja oikeudenmukaisuuden periaate, itsenäisyyden kunnioittaminen, syrjäytymisen ehkäisy, syrjinnän ja väkivallan vastustaminen, asiakkaan itsemääräämisoikeus ja yksityisyys (Talentia : sosiaalialan eettiset ohjeet). Ajatukseni ja toteutukseni näyttelyopastuksista täyttivät nämä kaikki kriteerit. Etukäteis työssä kirjallisten kuvauslupien (liite 2. JA 3.) pyytäminen kaikilta, niiden kunnioittaminen, anonyymisuus ja jo ryhmien varauksia tehtäessä toiminnan luonteesta opinnäytetyönä kertominen olivat itsestään selviä seikkoja. Etukäteisselvitykset myös ryhmien omista tarpeista, esim. apuvälineiden käytöstä tai kommunikaatiokeinoista noudattelivat oikeaa eettistä lähestymistapaa. Eettisesti arveluttavaa olisi ollut myös luvata jotakin, mikä ei toteutuisi. Siksi pidin tärkeänä myös muutosten kertomisesta etukäteen (jos olin jollekin ryhmälle luvannut Nipsun, ilmoitin että he tapaavatkin Nuuskamuikkusen). Lapsen kohtaaminen, hetken ainutlaatuisuus, hänen oman tilansa arvostaminen ja hänen erityisominaisuutensa huomioiminen olivat eettisesti arvolutautuneita tilanteita, joissa oma persoona, työ- ja elämäkokemus osoittautuivat merkityksellisiksi. Erityisryhmiä huomioivia palveluita on kehitetty pitkään ja monin paikoin on

saatu aikaan hyviä ja toimivia käytänteitä. Silti erityispalvelut ovat usein irrallisia, erikseen muusta palvelusta tai toiminnasta toteutettavia palvelumuotoja. Toisinaan erityispalveluiden järjestäminen täten saattaa olla perusteltua. Pääsääntöisesti inklusiivisen ajattelutavan mukaisesti yleisten ja yhteisten palveluiden tulisi kaikkien saavutettavissa. Vaikka toteuttamisani opastuksissa kehitysvammaisten lasten erityistarpeiden huomioiminen nousikin etusijalle, halusin heterogeenisillä ryhmillä todistaa, että esimerkiksi aistimateriaalien käyttö lasten näyttelyissä palvelee kaikkia näyttelyvieraita. Täten erityisyyden huomiointi on ikään kuin tehnyt erityisyydestä jotakin "tavallista", aistien avulla koettu on kaikkien näyttelyvieraiden kesken yhteinen, jaettu kokemus. Jos menetelmä olisi ollut esim. kerronnallinen, osa lapsista olisi tipahtanut toiminnan ulkopuolelle. Näihin kokemuksiin viitaten korostan edelleen aktiivisten toimijoiden merkitystä yhteiskunnan tasavertaisuuden puolestapuhujina. Lopputyöni voidaan siis nähdä myös ammattieettisenä yhteiskunnallisena kannanottona, mitä se myös jossain määrin olikin. Erään näyttelyvieraan sanoin: *"Minun lapseni `erityisyys` ei ole hänen itsensä vaan ympäröivän maailman ongelma"*.

4.2. LOPUKSI

Jotta opinnäytetyöni ei jäisi vain irralliseksi tapahtumaksi, toivoisin, että kokemukseni auttaisivat niin tulevia opiskelijoita kuin museon henkilökuntaakin pohtimaan tämänkaltaisen toiminnan yleistymistä. Keskeisiä toimijoita tällä hetkellä osallisuus- ja saavutettavuus asioissa museotalalla on vuonna 2010 perustettu Valtion Taidemuseon Kulttuuria kaikille - hanke. Kulttuuria kaikille - hankkeen kautta museoilla on mahdollisuus saada tukea esimerkiksi taloudellisesti, mikäli saavutettavuuden edistäminen sitä edellyttää. Kulttuuria kaikille - hanke palvelee myös tarjoten tiedotusta ja lisäkoulutusmahdollisuuksia.

Mikäli mahdollista, eri alojen opiskelijoiden yhteistyötä jo opiskeluvaiheessa voisi lisätä. Uusia toimintatapoja esimerkiksi taide - ja kulttuuri- sekä sosiaalialojen välillä kannattaisi kehittää yhteistoiminnallisempaan suuntaan. Tällaiset kehittämishankkeet olisivat omiaan luomaan uudenlaisia toimintamalleja myös esimerkiksi museoihin. Opastustyötä tekevien henkilöiden, kuten museo-oppaiden, draamapedagogien ja sosionomien täydennyskoulutukseen voisi sisällyttää opintoja esimerkiksi vaihtoehtoisten kommunikaatiomenetelmien käytöstä. Täten esimerkiksi Euroopan komission Vammaisstrategiaan kirjatut saavutettavuuden kehittäminen, osallistumisen mahdollistaminen ja eri toimijoiden välinen yhteistoiminta toteutuisivat. Näistä strategioista olen maininnut opinnäytetyöni kohdassa "Osallisuus ja esteettömyys".

Näyttelyiden ripustusvaiheessa on hyötyä paitsi liikunnallisen esteettömyyden, myös kommunikatiivisten ja muiden osallistavien menetelmien huomioimisesta. Näyttelyt voitaisiin myös integroida johonkin (erityis)opetuksen aihekokonaisuuteen, jolloin museon toiminta tukisi

opetustyötä ja päinvastoin. Tietous erilaisista lähestymistavoista auttaa koko työryhmää kaikissa suunnittelun vaiheissa, eivätkä ne useinkaan vaadi suuria investointeja.

Museoille ostopalveluna tarjottava erityisryhmien ohjaustoiminta on myös mielenkiintoinen vaihtoehto. Tällä saattaisi olla välillisesti jopa työllistävä vaikutus, mikäli museot ostaisivat palveluita esimerkiksi erityistaitoja hallitsevalta oppailta, kuten vaihtoehtoisia kommunikaatiomenetelmiä hallitsevalta oppaalta. Toimintamallia voisi ottaa jo olemassa olevista draamaopastuksia järjestävistä yrityksistä soveltaen menetelmiä esimerkiksi multisensoriseen suuntaan. Tällöin tulisi myös huomioida erityisryhmille suunnattavien opastuskierrosten oikeantyyppinen markkinointi, jotta tietoisuus niistä saavuttaisi oikeat kohderyhmät. Tässä museoiden kannalta olisi hyvä olla yhteistyössä esimerkiksi eri vammaisjärjestöjen kanssa, kuten jo aiemmin olen todennut. Museon esitteessä maininta ”sopii myös liikuntaesteisille” kertoo jo paljon. Voisivatko esimerkiksi maininnat ”sopii myös vaihtoehtoisia kommunikaatiomenetelmiä käyttäville” tai ”tässä näyttelyssä on mahdollisuus koskea, haistaa ja maistaa” rohkaista muitakin kuin vain meitä ”vammattomia” osallistumaan?

Lopputyöni käytännön osuuden yhteydessä keräämäni kyselyiden tulosten perusteella voidaan sanoa, että erityisryhmille tarjottava toiminta on tervetullutta ja siitä ollaan kiinnostuneita myös palveluiden tuottajien taholta. Pyrkimykseni on kuitenkin ollut auttaa ymmärtämään, että nimenomaan erilaisia *erityisiä* palveluita ei tarvita – riittää, kun peruspalvelut ovat muokattavissa useamman kohderyhmän täsmällisempään käyttöön. Tärkeämpää on siis yleisen asenteen muuttaminen siihen suuntaan, että erityisen tarpeen omaava henkilö voi kokea olevansa tervetullut kaikkiin sellaisiin paikkoihin, joihin hänen ikätoverinsa, lähimmäisensä ja kanssaeläjänsäkin kutsutaan. Tarvitaan vain hieman laajempaa ymmärrystä siitä, mitä yhteiskunnan marginaaleissa tapahtuu. Tässä suhteessa voidaan puhua kohtaamisen merkityksestä ja aidon kiinnostuneisuuden osoittamisesta ”erilaisuutta” kohtaan. Tässä haluan viitata Tiina Pusan artikkeliin ”Taidelähtöinen vuorovaikutus Active Art työskentelyssä” julkaisussa ”Kohtaamisen iloa!” Tiina Pusa kirjoittaa: Asettuminen taiteen kautta vuorovaikutukseen avaa uudenlaisia mahdollisuuksia; se virittää yhteiselle aikataajuudelle. Yhteiseen aikaan ja paikkaan antautuminen on kohtaamisen perusedellytys, joka voi mahdollistua esteettisen objektin, taideteoksen äärellä.” (Pusa, 2010. 12) vaikka opinnäytetyössäni kohtaamistaideteesta ei varsinaisesti kyse ollutkaan.

Kaiken kaikkiaan koen, että erityisryhmät ovat ja tulevat olemaan entistä enemmän osallisina kaikissa yhteiskunnallisissa toiminnoissa. Meillä on jo tällä hetkellä iso joukko ikääntyneitä, joiden kohdalla tulee miettiä uudelleen osallistumismahdollisuuksien kehittämistä. Tällöin tulevat kysymykseen myös esimerkiksi multisensoristen menetelmien käyttö muissakin yhteyksissä kuin vain esimerkiksi hoitotyössä. Tällaisten menetelmien tuominen esimerkiksi kulttuurityön eri kentille avaa uusia ja mielenkiintoisia kosketuspintoja eri ammattialojen ja asiakas-

kuntien välille. Oman lopputyöni on ollut yksi esimerkki tästä ja toivonkin, että sille on jatkumoa Päivälehdessä Museon tulevissa näyttelyissä ja miksei myöhemmin yhä laajenevassa määrin myös muissa museoissa ja näyttelyissä. Muumipappaa siteeraten: ”*Elämä on täynnä suuria ihmeitä sille, joka on valmis ottamaan niitä vastaan.*”

Lähteet:

- Aurasmaa, Anne, Haapalainen, Riikka, Kaitavuori, Kaija, Kettunen, Kaisa, Liukkonen, Eija, Othman, Erica ja Salovaara Sari, Levanto, Marjatta ja Pettersson Susanna (toim.) 2004. Valistus/museopedagogiikka/oppiminen. Helsinki, Taidemuseoalan kehittämissyksikkö Kehys, Valtion taidemuseo.
- Calvert, Gemma A., Spence, Charles, Stein, Barry E. 2004. The Handbook of Multisensory Progress. Cambridge, Bradford Books.
- Euroopan Unionin vammaisstrategia 2010-2020. www.ec.europa.eu/social
- Falk, J.H & Dierking, L.D. 1992. The museum experience. Washington, DC, Whalesback Books.
- Garaguso Jemima, 2009. "Museo kasvattajana - taidemuseoiden pedagoginen toiminta" opin- näytetyö. Humanistinen AMK.
- Jansson, Tove, 1952. Kuinkas sitten kävikään? Helsinki: WSOY
- Jansson, Tove. 1957. Vaarallinen Juhannus. Helsinki: WSOY
- Jansson, Tove. 1962. Näkymätön lapsi ja muita kertomuksia. Helsinki: WSOY.
- Jansson, Tove. 1963. Muumipapan urotyöt. Helsinki: WSOY.
- Jansson, Tove. 1977. Vaarallinen matka. Helsinki: WSOY.
- Kallio, Kalle (toim.) 2004. Museo oppimisympäristönä. Suomen museoliiton julkaisuja. Jyväskylä: Gummeruksen kirjapaino Oy.
- Kulttuuria kaikille - palvelu. Valtion taidemuseo, kehittäminen ja yhteiskuntasuhteet - yksikkö. www.kulttuuriakaikille.fi
- Kuulonhuoltoliitto. www.kuuloliitto.fi
- Lahnaviiki, Mirja. 2011. Astu pimeään ja valaistu. Artikkel "Tukilinja" - lehdessä nro 1/2011.
- Lehtinen, Ulla, Haapala, Marjaana, Dahlström, Riitta-Maija. 1993. Aistien avulla oppimaan. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Levanto, Marjatta, Othmann, Erica. 1987. Kuunneltavia kuvia -hanke, loppuraportti. Ateneumin taidemuseo.
- Tuulas, Minna. 2006. Aistien Museo. Kehittämishankkeen loppuraportti. Helsinki. Ateneumin taidemuseo.
- Törnroos, Riikka. 2010. Asiakkaasta asiantuntijaksi. Selkokielineen opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu.
- Malmström, Gunnel (toim.) 1994. Suuri Muumikirja. Oslo: H.Aschehoug & co.
- Moilanen Laura, 2009. "Elämyksiä etsimässä - elämyspedagogiikan soveltaminen kehitysvammaisten lasten ja nuorten kehityksen tukemiseen vapaa-ajan tapahtumissa" opinnäytetyö. Kajaanin AMK.
- Nieminen Pia, 2009. "Multisensorinen vammaistyö" <http://jarvenpaa.diak.fi/> opinnäytetyö. Diak Järvenpää

- Nurminen, Sanna & Saar, Virpi (toim.). 2000. Aistit väylänä vuorovaikutukseen ja kommunikatioon. Helsinki: Kuulonhuoltoliitto ry.
- Papunet.net. Sivusto kommunikoinnista ja selkokielestä. Kehitysvammaliitto.
- Pusa, Tiina(toim.). 2010. Kohtaamisen iloa! Active Art pilotoinnista kohtaamistaide erikoistumisopintoihin. Vantaa. Laurea Ammattikorkeakoulun julkaisusarja.
- Räty Tapio. 2010 Vammaispalvelut. Helsinki; Kynnys ry.
- Tuulas, Minna. Aistien museo-kehittämishanke 2005 - 2006. Valtion taidemuseo.
www.kultturiakaikille.fi
- Talentian ammattieettinen ohjeisto,
http://www.talentia.isintexas.com/edocs/julkaisut/eettinen_opas/
- Wikström, Tiina. 2006. "Kohtaamisia puolen hehtaarin metsässä". Artikkelit "Museo"-lehdessä nro 3/2006.
- Yli-Kojola Laura, 2009. "Elämyksiä Etelä-Amerikasta - tapahtuman järjestäminen Tiedekeskus Heurekaan" . opinnäytetyö. Laurea AMK.

Liite 1. Kutsu

Haluatko päästä museoon? Entä vierailla Muumilaaksossa? Nyt sinulla on mahdollisuus molempiin! Tule päivälehden Museon Muuminäyttelyn "Näkymätön Lapsi?"-opastuskierroksille. Nämä kierrokset toteutetaan "Hosulin" johdolla. Matkalla tapaat myös muita Muumilaakson asukkaita. Hosuli ei puhu, mutta osaa viittoja. Matkalla myös aisteja herätteleviä kokemuksia...

Kierrokset on tarkoitettu alle kouluikäisille vanhemman/avustajan seurassa. Näyttely opastuksineen on maksuton.

"Näkymätön lapsi?"-opastuskierrokset ovat osa sosionomi A M K-opiskelija Seija Lampisen lopputyötä. Lopputyössään Seija Lampinen tutkii mm. Museoiden valmiuksia kohdata erityistä tukea tarvitsevia asiakasryhmiä.

Liite 2. Kuvauslupa lapsesta

Suostun siihen, että lastani _____
saa kuvata Seija Lampisen lopputyöhön liittyvän näyttelyopastuskierroksen dokumentoinnissa,
joka tapahtuu Päivälehdessä Museon ”Muumit 65-vuotta” Juhlanäyttelyssä Helsingin Ludvigin-
kadulla _____

Suostun että lapseni kuvia saa julkaista näyttelykierrosta koskevissa julkaisussa _____

Suostun että lapseni nimen saa mainita ko.dokumenttien yhteydessä _____

Paikka

Aika

Allekirjoitus

Nimen selvennös

Liite 3. Kuvauslupa aikuisesta

Suostun siihen, että minua _____
saa kuvata Seija Lampisen lopputyöhön liittyvän näyttelyopastuskierroksen dokumentoinnissa,
joka tapahtuu Päivälehdessä Museon ”Muumit 65-vuotta” Juhlanäyttelyssä Helsingin Ludvigin-
kadulla _____

Suostun että kuviani saa julkaista näyttelykierrosta koskevissa julkaisussa _____

Suostun että nimeni saa mainita ko.dokumenttien yhteydessä _____

Paikka

Aika

Allekirjoitus

Nimenselvennös

Liite 4. Arviointi aikuiselle

Helsingissä 3.6.2010 Seija Lampinen

Päivälehdessä Museon Muumit 65-vuotta juhlanäyttelyn ”Näkymätön Lapsi”-opastuskierrokset ovat osa Seija Lampisen lopputyötä sosionomi (amk) tutkintoon. Lopputyön ja opastuskierrosten ideana on tarkastella (museo)palveluiden saatavuutta erityisryhmien näkökulmasta. Ovatko erityislapsen yhteiskunnan näkymättömiä lapsia?

Oheessa on muutama kysymys koskien ko. opastuskierrosta sekä yleistä mielipidettä museoiden/näyttelyiden palveluista.

Vastaisitteko ystävällisesti kysymyksiin. Voitte myös jättää sähköpostiosoitteenne, jolloin saatte kyselyn sähköpostitse ja voitte vastata siihen parhaaksi katsomananne ajankohtana!

- Lähettäkää kysely minulle sähköpostitse, sähköpostiosoitteeni on:

1. Tarvitaanko erityisryhmille museoihin, näyttelyihin tai muihin vapaa-ajanvietto mahdollisuuksiin omia, räätälöityjä palveluita? (rastita)

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

2. Mikäli vastasitte kyllä, kertokaa minkälaisia asioita museon/muun vapaa-ajanvietto-kohteen mielestänne tulisi ottaa huomioon suunniteltaessa toimintaa erityisryhmille?

3. Sopiiko mielestänne erityisryhmille suunnattu opastuskierros myös muille museo/näyttelyvieraille?

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

Jos vastasitte kyllä, tarkentakaa Kenelle ko. opastuskierros mielestänne sopisi? _____

4. Otetaanko mielestänne erityisryhmät tarpeeksi hyvin huomioon museoissa/muissa vapaa-ajan viettokohteissa?

kyllä

Ei

En osaa sanoa

Peruste-

lut: _____

5. Mitä hyvää huonoa ”Näkymätön lapsi”-opastuskierroksessa mielestänne oli?

[illegible]

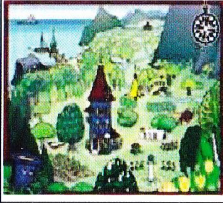
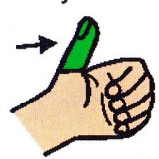
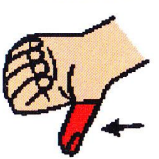
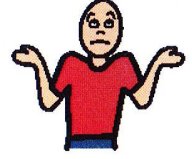
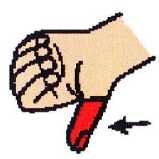
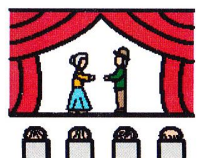
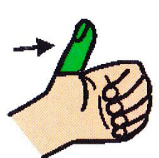
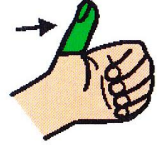
Vastaaja on erityislapsen: huoltaja

avustaja

muu henkilö

KIITOS VASTAUKSISTANNE!

Liite 5. Arviointi lapselle

Muumilaakso 	hyvä 	en tiedä 	huono
luola 	hyvä 	en tiedä 	huono
teatteri 	hyvä 	en tiedä 	huono
ranta 	hyvä 	en tiedä 	huono
mehu 	hyvä 	en tiedä 	huono

Liite 7. opinnäytetyösopimus

SOPIMUS OPINNÄYTETYÖSTÄ

1. SOPIJAPUOLET JA YHTEYSTIEDOT

1.1 Opinnäytetyön tekijä(t) ja yhteystiedot

Seija Lampinen
 Laurea Ammattikorkeakoulu / Tikkurila
 seija.lampinen@laurea.fi
 0505284549

1.2 Työelämän yhteyshenkilö ja yhteystiedot

Pöytälehden museo
 Ida Savolainen
 ida.savolainen@sanoma.fi
 09-1225207

2. OPINNÄYTETYÖ

2.1 Opinnäytetyön aihe ja tarkoitus ja jos on osa laajempaa hanketta, yhteys sen tavoitteisiin.

- Opastuskierroksia erityisryhmille "Muumit 65-v." -näyttelyyn
- Opinnäytetyössä opiskelijat tarkastelee museopalveluiden saatavilla olevaa erityisryhmien näköalasta

2.2 Opinnäytetyön toteutustapa

- Toiminnallinen osuus: 5-7 ohjauskertaa museolla eri ryhmille
- Teoria osuus: opiskelijat perehtyy aiheeseen ja perustaa toiminnallista toteutusta teoriataustaan

2.3 Alustava aikataulu

- Suunnittelu: alk. marrask. 2009
- Toteutus/opastuskierrokset: heinäk. 2010
- Kirjallinen työ, opinnäytetyöseminaari: kevät 2011

2.4 Miten tuloksia tullaan hyödyntämään

- Opiskelijat hyödyntää tuloksia omassa ammatillisessa kasvussaan saaden täten ainutkertaista kokemusta ohjaustyöstä erilaisissa ympäristöissä erilaisten ryhmien kanssa
- Museolle toivottavasti kiivattua lisäinformaatiota erityisryhmien tarpeista /kohtauksesta

Alustava opinnäytetyösuunnitelma liitteenä 1.

3. TYÖELÄMÄN YHTEYSHENKILÖN ROOLI OPINNÄYTETYÖSSÄ

(Esim. tausta-aineistojen, tilojen ja materiaalien käyttö, avustaminen haastateltavien hankinnassa, osallistuminen opinnäytetyön ohjaamiseen, arviointiin jne.)

Päivälehdessä nusea tarjoaa opinnäytetyötä varten tilat, selä tarvittaessa auttaa ryhmän tai toimintamateriaalien hankinnassa.

4. OPISKELIJAN VASTUUT

4.1 Sitoudun toimimaan tutkimus- ja ammattieettisten periaatteiden mukaisesti. Sitoudun pitämään luottamuksellisena tiedonhankinnan yhteydessä saamani yksityishenkilöitä koskevat tiedot ja sellaiset asiakirjat ja aineistot, jotka pitää niiden luonteen ja niihin liittyvän ilmeisen salassapitointressin vuoksi ymmärtää luottamuksellisiksi.

4.2 Opiskelijan muut vastuut

- Opiskelija on sitoutunut yhteisesti sovittuihin käytänteisiin liittyen esim. erilaisten materiaalien käytöstä opastuskierroksella.
- Opiskelija huolehtii aikatauluissa pysymisestä ja vastaa koko työryhmän toiminnasta museolla.

5. MUUTA MAHDOLLISTA SOVITTAVAA

Tätä sopimusta on tehty kaksi samanlaista kappaletta, yksi kummallekin sopijapuolelle.

Helsinki 5/2010

Paikka ja päiväys

Osapuolten allekirjoitukset

Seija Lampinen

Seija Lampinen

Ida Savolainen

Ida Savolainen

